

Kuram ve Uygulamada Eğitim Denetmenleri Meslek Etiği

Erdal Toprakci, Ilknur Cakirer, Asuman Bilbay, Esen Bagcivan & Ilkay Bayraktutan

Cumhuriyet University

Abstract

Bu çalışmada, Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelikte (KGEDİBUEHY) geçen etik ilkeler ile eğitim denetimi alan yazınında bulunan etik ilkelerin birbirleriyle uyumluluğu incelenmiştir. Çalışma betimsel türde karşılaştırmalı bir çalışma olup, veriler doküman incelemesi tekniği ile toplanmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Bunun için öncelikle, eğitim denetimi alan yazınındaki çalışmalar bir araya getirilmiş, bugüne kadar eğitim denetimcileri için uygun görülen etik ilkeler sentezlenerek birbirinden farklı 111 maddelik bir denetim etiği listesi oluşturulmuştur. Daha sonra, oluşturulan bu liste ile (KGEDİBUEHY) araştırmacılar tarafından karşılaştırılmıştır. Çalışmada genel olarak Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmeliğinin alan yazındaki denetim etiği ilkeleri ile genelde uyumlu olduğu özelde ise eksiklikler taşıdığı görülmüştür. Diğer yandan, yönetmelikte, eğitim denetimcilerinin sahip olması gereken bazı etik ilkelere yer verilmediği bulunmuştur. Sonuç olarak çalışmadan elde edilen bulgular ışığında eğitim denetimcileri için ayrı bir meslek etiği oluşturulması önerilmiştir.

Keywords: Meslek Etiği, Eğitim Denetimi, Kamu Görevlileri

Giriş

Ahlak, genellikle insanların kendisine göre yaşadıkları bir ilkeler topluluğu, bir kurallar toplamı anlamına gelir. Aslan'a göre ahlak felsefesi ya da etik ise ahlaktan farklı olarak, bu tür davranışları felsefi olarak inceleyen, onları açıklamaya ve değerlendirmeye çalışan felsefe dalıdır. Bir başka ifade ile etik, "ahlak üzerine söz söyleme etkinliğidir" (Aydın, 2006, s.14). Etik ile ahlakı ayrı iki kavram olarak kabul etmek yaygın bir yaklaşımdır. Böyle bir ayırım çerçevesinde etik insan davranışlarını irdeleyen düşünsel soyut bir etkinlik, ahlak ise insan davranışlarını belirleyen toplumsal somut bir düzenektir. Ahlak eylemin pratiği, etik ise eylemin teorisini oluşturan felsefe türü olarak ifade edilmektedir (Cevizci, 2002)

Etik, eylemin teorisini oluşturmak ise eylemin söz konusu olduğu alanlarda yazılı etik kurallarının olması "ahlak" kavramının o kurallar açısından "etik" olarak adlandırılmasında sakınca olmayabilir. Diğer yandan eğer öyle yorumlanmazsa bu çalışma boyunca kullanılan "etik" kavramını "ahlak" olarak anlamak doğru bir adım olacaktır. Sanatta, eğitimde, tıpta, hukukta ve daha pek çok meslek alanında yazılı etik ilkelerinin, yani meslek etiğinin bulunması o mesleğin ideal standartlara ulaşmasını sağlamada gereklidir. Genel bir tanımlamayla meslek etiği, bütün mesleki uğraşların iyi ve doğruya yönlendirilmesi konusunda ilkeler koyan, meslek üyelerinin kişisel arzularını sınırlayan, belli bir çizginin dışına çıkmalarını önlemeye çalışan, mesleki idealleri geliştiren ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan ilke ve kural dizgeleridir. Çağdaş dünyada tüm meslekler için, üyelerinin davranışlarını düzenleyen etik sistemler oluşturularak, mesleki uygulama standartlarına ulaşılmaya ve bilgisizlikten ya da olumsuz kişisel eğilimlerinden kaynaklanan istenmeyen davranışlar engellenilmeye çalışılmaktadır (Arda, 2004, s.21-36). Kurumların amaçlarını gerçekleştirmesinde, personel ve birimlerin performansını üst seviyeye çıkarmak ve belirlenen ideal standartları yakalamakla yükümlü etik ilkelerinin uygulanmasında önemli görevlerden biri de denetim mekanizmasına düşmektedir.

Toplumsal yapıda din, aile, siyaset, hukuk, ekonomi, eğlence, sağlık, ulaşım-iletişim, eğitim ve güvenlik gibi pek çok kurum ve kuruluş vardır (Toprakçı, 2008). Bunların tümünü içine alan mekanizma ya da ana kurum devlettir. Devleti oluşturan tüm sistemler için önemli olan bir alt sistem de denetim sistemidir. Söz konusu kurumların belirlenen amaçlarını gerçekleştirmek için yaptıkları faaliyetlerin denetimi, hem kurumun kendisi hem de devlet ve toplum açısından şarttır. Denetlenmeyen her birim önce kendi içinde hedefinden sapar, daha sonra devlet mekanizmasının amaçlarına ulaşmasını engellemeye başlar. Bu sebeple rasyonel bir denetleme süreci kurumların ve devletin sürekliliğinin bir gereğidir. Toplumsal yapıda önemli role sahip bulunan eğitim sisteminin denetimi bu bağlamda zorunludur.

Eğitim denetimi, eğitimde gerçekleştirilen eylemlerin; mevcut yasal işleyişe, belirlenen amaca, hazırlanan plana, eldeki madde ve insan kaynaklarına uygun olup olmadığını kontrol etme sürecidir. Her meslekte olduğu gibi eğitim denetiminde de yapılan işi belirli standartlara kavuşturmayı, istenmeyen davranış ve uygulamaları ortadan kaldırmayı amaçlayan ve mesleğin doğru şekilde yerine getirilmesini sağlamaya yönelik bir takım etik ilkelerin olması gerekmektedir. Bu gerekliliği karşılayan yasal ya da alanyazında bir liste mevcut değildir. Ancak yasalda "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik" (KGEDİBUEHY)'in olduğu ve bunun eğitim denetmenlerine de uygulandığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan; yurtdışında genel olarak eğitim ve özel olarak eğitim denetiminde, etik konusunda birçok çalışmaya (Sola 1984; Noddings 1984; Strike ve Ternasky 1988; Delpit 1988; Shapiro ve Smith 1989; Inbor 1990; Hitt 1990; Starrat 1991;

Kirby, Paradise ve Protti 1992; Strike, Haller ve Soltis 1993; Beck ve Murphy 1994; Glanz.1997; Reiman and Sprinthall 1998; Cornforth and Claiborne 2008) rastlanmaktadır. Diğer yandan, Türkiye alan yazınında genel olarak eğitim ve eğitim denetiminde etik ile ilgili olarak yapılan çalışma sayısı (Aydın 2006; Aydın 2007; Kahraman 2003; Aksoy 1998; Başaran 2001; Atabek 2003; Özmen ve Güngör 2008) oldukça azdır. Gerek yurtiçi gerek yurtdışı çalışmalar gözden geçirildiğinde genel olarak bir eğitim denetmeninde olması gereken özellikler üzerinde durdukları anlaşılmaktadır. Eğitim denetmenleri etiğinin alan yazındaki anlamı ile halen uygulamada olan ve uymaları gereken yasal temelli etik listelerinin uyumu konusunda alan yazında bir çalışma yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelikte geçen etik ilkeler ile eğitim denetimi alan yazınında bulunan etik ilkelerin birbirleriyle uygunluk düzeylerinin belirlenmesidir.

Yöntem

Bu çalışma nitel bir çalışmadır. Çalışmada veri toplama tekniği olarak doküman incelemesi, toplanan verilerin analizinde de içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi; temelde yapılan işlemin birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.227). Bu çalışmada içerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın evrenini Türkiye eğitim denetimi etiği alan yazınındaki çalışmalar ve 13.04.2005 tarihinde 25785 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik” oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise nitel araştırmalarda kullanılan amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örneklemeyle dayalı olarak oluşturulmuştur. Bu örnekleme türündeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.112). Bu çalışmada eğitim denetimi etiği üzerine yapılmış çalışmaların örnekleme alınmasında, 24 Nisan 2008 tarihinden önce yayınlanmış olması ve denetmcilerin uyması gereken etik ilkelerin yer aldığı bir yayın olması ölçüt olarak alınmıştır.

Çalışmanın birinci aşamasında eğitim denetimi alan yazınındaki çalışmalar bir araya getirilmiş, bugüne kadar eğitim denetmcileri için uygun görülen etik ilkeler sentezlenerek birbirinden farklı 111 maddelik bir denetim etiği listesi oluşturulmuştur. Bu sentezleme yapılırken; araştırmada geçerlik ve güvenilirliği arttırmak amacıyla etik ilkeler “çeşitleme yöntemi” (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.267) ile her bir araştırmacı tarafından ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bunun sonucunda; “Çalışmalarını planlı ve kurallara uygun yapar, zamanı iyi bir şekilde kullanır ve değerlendirirler” (Taymaz, 2005, s.39) ve “Görevleri dolayısıyla elde ettikleri bilgileri, kişisel çıkarları doğrultusunda kullanmazlar” (Kahraman, 2003, s.62) gibi maddeler etik ilke olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda farklı kaynaklardan analiz edilen ilkeler arasında aynı anlamı ifade edenler çıkarılmıştır. Örneğin; “Denetimini yaptıkları okul personelinden borç almazlar” (Kahraman, 2003, s.62) ilkesi ile “Teftiş ettiği personel ile meslek ilişkileri dışına çıkmamalı, borç para almamalı, vermemeli, alışveriş yapmamalıdır” (Taymaz, 2005, s.39) maddeleri aynı anlamı ifade ettikleri için bir tanesi kullanılmıştır. Böylelikle Eğitim Denetimi alan yazını taranarak 111 maddelik eğitim denetimi etik listesi oluşturulmuştur.

Sonraki aşamada “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik” oluşturulan eğitim denetimi etik listesi temel alınarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu analizde Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri; başlık olarak değil, anlam bakımından ifade ettiği sonuca göre araştırmacılar tarafından oluşturulmuş etik ilkeler listesi ile eşleştirilmiştir. Böylece “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmeliği”nin alan yazınından sentezlenerek oluşturulan eğitim denetimi etiği ilkelerine uygunluk düzeyi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Örneğin; “Görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci” başlığı altında geçen “Kamu görevlileri, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde; sürekli gelişimi, katılımcılığı, saydamlığı, tarafsızlığı, dürüstlüğü, kamu yararını gözetmeyi, hesap verebilirliği, öngörülebilirliği, hizmette yerindeliği ve beyana güveni esas alırlar” şeklindeki Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkesi; alan yazındaki tarafsızlık, dürüstlük, sürekli gelişim, katılımcılık, kamu yararını gözetme gibi anlamları içeren Erdoğan ve Turan’ın “Gerek soruşturmalarda ve gerekse denetimlerde birbirine zıt istek, teklif, rica ve tavassutta bulunmazlar. Aynı şekilde hiçbir kurum, kişi ve kuruluşun etkisinde kalamazlar” (Kahraman, 2003, s.62) ve Aksoy’un “Yenileşme ve değişmeye açık olmalıdırlar” (Kahraman, 2003, s.43) gibi etik ilkeleri ile eşleştirilmiştir.

Bulgular

“Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik”de yer alan etik ilkeler ile eğitim denetimi alan yazınında bulunan etik ilkelerin birbirleriyle uygunluk düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışma sonucunda hazırlanan tabloya bakıldığında; genel olarak Kamu Meslek Etiği Yönetmeliğinin eğitim denetimcilerinin uyması gereken birçok etik ilkeyi barındırdığı görülmektedir (Tablo-1). Elde edilen bulgularda literatürde bulunan eğitim deneticileri etik ilkeleri ile en uyumlu görülen Kamu meslek etiği ilkeleri “dürüstlük ve tarafsızlık” (15 madde), “saygınlık ve güven” (14 madde) ve “görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması” 13 madde) maddeleridir. Balkır (2008)’a göre kamu çalışanlarının çıkar çatışmalarından kaçınması temel zorunluluktur. Çıkar çatışması, kamu görevlilerinin görevlerini tarafsız ve objektif şekilde icra etmelerini etkileyen ya da etkiliyormuş gibi gözükken ve kendilerine, yakınlarına, arkadaşlarına ya da ilişkide bulunduğu kişi ya da kuruluşlara sağlanan her türlü menfaati ve onlarla ilgili mali ya da diğer yükümlülükleri ve benzeri şahsi çıkarlara sahip olmaları halini ifade eder. Kamu görevlileri, çıkar çatışmasında şahsi sorumluluğa sahiptir ve çıkar çatışmasının doğabileceği durumu genellikle şahsen bilen kişiler oldukları için, herhangi bir potansiyel ya da gerçek çıkar çatışması konusunda dikkatli davranır, çıkar çatışmasından kaçınmak için gerekli adımları atar, çıkar çatışmasının farkına varır varmaz durumu üstlerine bildirir ve çıkar çatışması kapsamına giren menfaatlerden kendilerini uzak tutarlar. Çıkar çatışmasından kaçınma görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması temel ilkedir. Aynı şekilde kamu çalışanlarında, hediye alma ve menfaat sağlama yasağı bulunmaktadır. Kamu görevlilerinin hediye almaması, kamu görevlisine hediye verilmemesi ve görev sebebiyle çıkar sağlanmaması temel ilkedir. Kamu Meslek Etiği yönetmeliğinde yer alan dürüstlük, güven, saygınlık gibi konuların eğitim denetimi ilkelerinde daha fazla karşılık bulması Türk toplumunun bu değerlere verdiği önemden ve denetim mesleğinin niteliğinden kaynaklandığını söylenebilir.

Tablo 1: Eğitim Denetimi Alan yazınındaki Etik İlkelerin Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri Yönetmeliğinde Bulunma Sıklıkları

Kamu Görevlileri Etik İlkeleri	Alan yazındaki etik ilkelerin yer alma sıklığı
Görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci	5
Halka hizmet bilinci	1
Hizmet standartlarına uyma	3
Amaç ve misyona bağlılık	2
Dürüstlük ve tarafsızlık	15
Saygınlık ve güven	14
Nezaket ve saygı	7
Yetkili makamlara bildirim	2
Çıkar çatışmasından kaçınma	4
Görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması	13
Hediye alma ve menfaat sağlama yasağı	4
Kamu malları ve kaynaklarının kullanımı	2
Savurganlıktan kaçınma	1
Bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan	1
Bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık	4
Yöneticilerin hesap verme sorumluluğu	2
Eski kamu görevlileriyle ilişkiler	-
Mal bildiriminde bulunma	-

Devlet memurluğu, ayrı bir dünya ve yaşam biçimi oluşturduğundan, kamu görevlileri, genellikle diğer yurttaşlara oranla sosyal davranışlar yönünden daha çok sınırlandırılmışlardır. Nitekim Devlet Memurları Kanunu'nda, "Devlet memurlarının resmi sıfatlarının gerektirdiği itibar ve güvene layık olduklarını, hizmet içindeki ve dışındaki davranışları ile göstermek zorunda oldukları" belirtilmektedir. Tüm bu hükümler, Devlet memurlarının belli sosyal normlara uygun davranmak zorunda olduklarını göstermektedir. Bu normlar, kısaca "terbiye", "nezaket", "ağırbaşlılık", "saygınlık", "güven", "saygılı olma", "dürüstlük" ve "düzenlilik" gibi özelliklerdir (Gürsel, 1997, s.95). Bu nedendir ki devlet memuriyetinde önemli bir mevki olan eğitim deneticilerinin toplumsal ve mesleki olarak bu normları taşıması beklenmektedir.

En az eşleştirilen etik ilkeler 1'er madde ile "halka hizmet bilinci, savurganlıktan kaçınma ve bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyanda bulunma" ilkeleridir.

Yapılan alan yazın taraması sonucunda Kamu Meslek Etiğinde bulunan “eski kamu görevlileriyle ilişkiler” ve “mal bildiriminde bulunma” maddeleri ile ilgili eğitim denetimi literatüründe bir etik ilkeye rastlanmamıştır. Oysaki 3628 nolu Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmeliğin d fıkrasında “Genel ve katma bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluş veya alt kuruluşlarda kamu iktisadi teşebbüsleri (iktisadî devlet teşekkülleri ve kamu iktisadî kuruluşları) ile bunlara bağlı müessese, bağlı ortaklık ve işletmelerde, özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kurulan ve kamu hizmeti gören kurum ve kuruluşlar ile bunların alt kuruluşlarında veya komisyonlarında aylık, ücret ve ödenek almak suretiyle kamu hizmeti gören memurları, işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ile yönetim ve denetim kurulu üyeleri” mal bildiriminde bulunurlar maddesi yer almaktadır (MB, 2008).

Bunun yanı sıra eğitim denetimi alan yazınında bulunup da Kamu Meslek Etiğinde yer almayan bazı ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkelere eğitim denetimi alanında çalışanların uyması gerektiğinden Kamu Meslek Etiğindeki eksiklik göze çarpmaktadır. Bu ilkelere biri olan “Denetim çalışmaları sırasında astların yanında üstlerini eleştirmekten kaçınırlar” (Kahraman, 2003, s.62) etik ilkesi ile eğitim denetimcilerin hem öğretmen, öğrenci hem de yöneticilere karşı sorumluluk sahibi olması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Aydın (2007)’a göre geleneksel denetimin baskı ve korkutma yolu ile sonuç alma esasına dayandığı bilinmektedir. Hâlbuki araştırmalar baskı ve korkutmaların yarattığı korku ve endişelerin uygulamayı ya da rol performansını her zaman olumsuz olarak etkilediğini göstermektedir. Denetmen, öğretmenlerin güçlü yanlarını vurgulayarak, onların endişelerini azaltabilir. Öğretmenlerin yetersiz yanlarının üzerinde durmak da denetmenin görevlerindedir. Güçlü yanlar vurgulanarak, yetersiz yanlar daha yeterli kılınarak öğretmen geliştirebilir.

Her meslekte olduğu gibi eğitim denetiminde de müfettişlerin sahip olması gereken kişisel yeterlilikler olmalıdır. Çünkü eğitim denetimsi girdiği ortamda yalnız birey olarak değil, mesleğinin gerektirdiği sorumluluğun bilinciyle hareket etmelidir. Eğitim denetimi alan yazınında yer alan, “Müfettiş, gideceği, yemek yiyeceği, barınacağı yerleri unvanına yakışır şekilde seçmelidir” (Taymaz; 2005, s.40) etik ilkesi müfettişin mesleki olarak bir takım sorumluluklara sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Kamu Meslek Etiği Yönetmeliğinde denetmenlerin sahip olması gereken kişisel yeterlilikler ile ilgili herhangi bir etik madde bulunmamaktadır.

Eğitim denetimcilerinin uyması gereken ancak Kamu Meslek Etiğinde yer almayan bir diğer ilke ise “İnceleme ve araştırma için, gerekli olmadıkça, özel yaşama ilişkin bilgi istemekten kaçınırlar (Kahraman, 2003, s.62) ilkesidir. Bu durum TC Anayasasında (2006) özellikle “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir” şeklinde de vurgulanmıştır.

Müfettişlerin mesleki anlamda kendi gelişimlerini sağlama çalışmalarının yanı sıra; gerek teftiş ettiği personeli, gerekse yanında stajyer olarak görev yapan müfettişi geliştirmek adına yapması gerekenler vardır. Kamu Meslek Etiği Yönetmeliğinde yer almayıp, eğitim denetimi alan yazınında yer alan Erdoğan ve Turan’ın “Meslektaşları olan stajyer müfettiş yardımcılarını ile sorumlu olduğu grup üyelerinin iyi yetişmesi için gerekli dikkat ve özeni gösterir ve gerekli olanakları hazırlar” (Kahraman, 2003, s.39) etik ilkesi bu durumu ifade etmektedir. Bugünün ve yarının ihtiyaçlarına cevap verebilecek nicelikte ve nitelikte insan gücünün yetiştirilmesi toplumsal gelişme ve ilerlemenin sağlanabilmesi açısından son derece önemli ve gerekli hale gelmiştir. Özellikle toplumla yakın ilişki ve etkileşim içerisinde bulunan kişi ve kurumlar için bu daha da önem arz etmektedir. Bu anlayış, çalışan bireylerin

istek ve ihtiyaçlarının dikkate alınması anlamına gelmektedir. Çağdaş eğitim denetim anlayışı denetmenlerin birlikte çalıştıkları bireylerin güçlü yanlarına ağırlık vermeleri gereğine inanır. Dikte ettirme yerine, gelişmeyi özendirme, hiyerarşik ve otoriter denetim ve değerlendirme yerine, kendi kendini değerlendirme, çağdaş eğitim denetiminin ağırlık verdiği noktalar (Aydın, 2007, s. 26).

Kamu Meslek Etiği yönetmeliğinde yer alan etik ilkeler göz önüne alındığında; kamuda yer alan tüm meslek dallarına yönelik hazırlanmış, genel bir yönetmelik olduğu için eğitim ile ilgili yönün ihmal edildiği bulgusu elde edilmiştir. Nitekim Taymaz (2005)'in "Müfettiş bir eğitimci olduğunu unutmaz, kişisel görüş ve yorumları açıklarken dikkatlidir" ilkesi eğitim denetiminde; denetmenliğin yanı sıra eğitimcilik yönünün de ağır bastığını göstermektedir. Bir denetmenin işlevi, öğretme ve öğrenmenin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine ilişkin tüm etkinlikleri kapsar. Böyle bir sorumluluğun bilincinde olma, denetmenin eğitimsel gelişme ve çağdaş eğitim uygulamaları konusunda yeterli bilgiye sahip olmasını ve gelişmeleri sürekli izlemesini zorunlu kılar. Bir denetim süreci olarak değerlendirme, eğitim alanında var olan bilgilerin ışığında, koşulları ve süreçleri değerlendirmeyi, dikkatle incelemeyi gerektirmektedir. Sorumluluğunun gereği olarak denetmen, eğitim araştırmalarını ve eğitim literatürünü bilmek ve deneysel yaklaşımı uygulamaya istekli olmak durumundadır (Aydın, 2007, s.22).

Kamu Meslek Etiği Yönetmeliğinde eksikliği hissedilen önemli konulardan biride bilimselliklerdir. Eğitim denetimi alan yazınında denetmenlerin yaptıkları işi bilimsel veriler ışığında yapması gerektiğiyle ilgili birçok etik ilke vardır. Örneğin; Erdoğan ve Turan'ın "Görevlerini ve mesleki çalışmalarını, kamunun inancını ve mesleğin güvenini sağlayacak biçimde yasalar çerçevesinde ve bilimsel veriler ışığında tam bir sadakatle yürütürler" (Kahraman, 2003, s.39) ilkesi alan yazında bilimselliğe atıfta bulunan etik ilkelerden birisidir. Ancak Kamu Meslek Etiği yönetmeliğinde çalışmaların bilimsel bir nitelik taşıması gerektiğine ilişkin hiçbir madde bulunmamaktadır. Eğitimin, dolayısıyla eğitimin alt sistemi olan denetimin bilimsel bir süreç olduğu göz önüne alınırsa Kamu Meslek Etiği yönetmeliğinin bilimsellik ile ilgili ilke içermemesi ilginçtir. Oysa çağdaş eğitim denetimi bilimseldir. Denetim hizmetinin tüm yön ve aşamalarında nesnellığe, olgulara ve verilere ağırlık verilir. İlişkilerde nesnellik esastır. Sorunlara yansız bir yaklaşım ve verilere dayalı kararlar, çağdaş eğitim denetiminin bilimsel niteliğini yansıtan özelliklerdir. (Aydın, 2007, s.20).

Aydın'ın (2006), Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın "Müfettişlerin Dikkat Edeceği Hususlar" yayınından aktardığı; eğitim denetimi alan yazınında yer alan "Mesleğinin kutsallığına ve denetimin önemine inanmalı, mesleğini sevmeli ve yaptığı işten heyecan duymalıdır" (Aydın, 2006, s.123) etik ilkesi, Kamu Meslek Etiği Yönetmeliğinde yer almamaktadır. Ancak bu etik ilke, denetiminin iyi bir şekilde yürütülmesi için önemli olan bir diğer koşulunda sevgi olduğunu göstermektedir. Sevgi, yalnızca insanlara yöneltilen bir duygu değildir. Denetmenlerin, mesleğini de sevmesi gereklidir. Denetmenler, sağlıklı insan ilişkileri geliştirerek, hem örgütsel amaçların gerçekleştirilmesi hem de işgörenlerin gereksinimlerinin olabildiğince karşılanabilmesi için mesleklerini sevmeli ve yeterliklerini artırmak için kendilerini geliştirmelidirler.

Tartışma

Çalışmanın sonucunda Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin eğitim denetimi alan yazınındaki etik ilkeler ile genel olarak

uyumlu olduğu ama özelde bir takım eksiklikler taşıdığı anlaşılmıştır. Alan yazında bulunan bazı etik ilkeleri bünyesinde barındırmadığından eğitim denetimcileri açısından eksik yönlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Meslek etiği ilkeleri her mesleğin amaçlarına, görevin özelliklerine göre farklılık göstermelidir. Yapılan araştırmada Kamu Meslek Etiği ilkelerinin birçok mesleği kapsadığı için çok genel bir nitelik taşıdığı ve eğitim denetimi için yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu ışığında, eğitim denetimcileri için Kamu Meslek Etiğinden farklı olarak “Eğitim Denetmeni Etik İlkeleri” isim ve içerikli ayrı bir yönetmeliğin oluşturularak bunun standart şekilde uygulanmasının sağlanması önerilebilir.

Yapılan çalışmada Kamu Meslek Etiği ilkelerinin görevin yerine getirilmesinde bilimselliği temele alma boyutunun ihmal edildiği görülmüştür. Oysa bilimsel bir anlayışa sahip olmayan, sadece pratiğe dönük çalışmalarda bulunan denetim deneme yanılmadan öteye gidemez. Taymaz (2005)’a göre denetimin bilimsel yönü yeniliklere ve alan araştırmalarına dayanır. Kurumun amaçlarına ulaşmak üzere kaynakların en etkili şekilde kullanılması, ürünün nitelik ve niceliğinin artırılması için bilimsel yöntem ve araçları aramayı öngörür. Denetmenlerin bilimsel anlayışa uygun hareket etmesi uymaları gereken etik davranışlardandır. Buna göre, eğitim ve bunun alt sistemi olan eğitim denetimi bilimsel bir süreç olduğu için eğitim denetimi etik ilkeleri oluşturulurken bunun bilimsel bir yapı üzerine inşa edilmesinin sağlanması önerilebilir.

Kamu Meslek Etiği çok genel bir nitelik taşıdığı için denetmenlerin eğitsel yönüne vurgu yapmamış ve bu konunun ihmal edildiği görülmüştür. Oysa nasıl ki eğitimin; bireyi, toplumu ve evreni değiştirme ve dönüştürme görevi varsa eğitimin denetim birimlerinin de bu anlayışa sahip olması gerekmektedir. Denetmenler tıpkı eğitimciler gibi toplumda istenen davranışların yerleşmesini sağlamakla görevli oldukları için; özellikle ast üst ilişkileri, personelin gelişmelerini sağlayıcı yaklaşımda bulunma gibi konularda gerek teftiş ettiği personele gerekse halka karşı örnek teşkil etmektedirler. Bu konuların birer etik ilke olarak ele alınması gerekmektedir. Bu bulguya bağlı olarak, özellikle kanunda bu içeriğe de yer verilmesi yanında eğitim denetmenlerin de bu bilinci oluşturacak bir eğitimden geçmeleri sağlanabilir.

Bir eğitim denetmeni mesleğini iyi bir şekilde yerine getirebilmek için bir takım kişisel özelliklere de sahip olmalıdır. Taymaz (2005)’a göre müfettiş rehberlik eden, sorumluluk alan, işini benimseyen, seven, gayretli ve hevesli, işi ile kişiliğini her zaman bağdaştıran bireyler olmalıdır. Müfettiş mesleğinin gerektirdiği etik ilkeler çerçevesinde bu özelliklere sahip olarak denetim yapmalıdır. Ancak Kamu Meslek Etiğinde müfettişin sahip olması gereken bu özelliklere yer verilmemiştir.

Bu çalışma, kamuda yer alan farklı amaç ve yapılarıdaki tüm örgütler için ortak bir etik listesi oluşturulamayacağını “eğitim denetimi” açısından göstermiştir. Kamuda eğitim gibi öznel kabul edilebilecek birçok kurum söz konusudur. Buna göre farklı kurumlara bilgi hazırlayan bilim dalları açısından etik ilke gereksinimini karşılayabilecek akademik çalışmaların yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Aköz, A. (2008). “Bilimsel Araştırma Yöntemleri Üzerine Bir Çalışma: Yöntemlerin Karşılaştırılması.” <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~atacakoz/karsikut.htm>. Erişim: 12.05.2008
- Aksoy, A. H. (1998). Eğitim denetiminde etik (Yayımlanmış yüksek lisans tezi).Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arda, B. (2004). *Etiğe kavramsal giriş ve temel yaklaşımlar*. Bilim Etiği ve Bilim Tarihi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınları.
- Aydın, İ. (2006). *Eğitim ve öğretimde etik*. ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, İ.P. (2002). *Yöneltil mesleki ve örgütsel etik*. Ankara: Pegem A Yayınevi
- Aydın, M. (2007). *Çağdaş eğitim denetimi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Balkır, G. Z. (2008). Kamu yönetiminde yeni boyut: Kamusal etik, Sayı: 44 <http://www.kocaelibarasu.org.tr/dergi/?islem=goster&makale=44> Erişim: 25.05.2008
- Beck, L.G, Murphy, J (1994), *Ethics in educational leadership programs: an expanding role*, Corwin Press, Thousand Oaks, CA, .
- Bursalıoğlu, Z. (2005). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cevizci A.(2002). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cornforth,S Claiborne, L.B. (2008) When educational supervision meets clinical supervision: what can we learn from the discrepancies? *British Journal of Guidance & Counselling*, Volume 36, Issue 2 May 2008 , pages 155 – 163
- Delpit, L. (1988). The silenced dialogue: Power and pedagogy in educating other people's children. *Harvard Educational Review*, 58(3), 280-298.
- Glanz, J. (1997). The Tao of supervision: Taoist insights into the theory and practice of educational supervision. *Journal of Curriculum and Supervision*, 12 (3), 193-211.
- Inbor, D. E. (1990). The organizational boundaries of responsibility: An ethical challenge. *Journal of Educational Administration*, 28(1), 24-37.
- Hitt, W.D. (1990). *Ethics and leadership: putting theory into practice*. Columbus: Battelle Pres
- Gürsel M. (1997). *Okul yönetimi*. Konya: Mikro Yayınları.
- Kahraman, N. (2003). İlköğretim müfettişlerinin mesleki etik ilkeleri ve bu etik ilkelere uyma düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi: Ankara

- Kirby, P. C., Paradise, L. V., & Protti, R. (1992). Ethical reasoning of educational administrators: Structuring inquiry around the problems of practice. *Journal of Educational Administration*, 30(4), 25-32.
- MB (2008). *Maliye Bakanlığı Mal Bildirimi Kanunu*
http://www.alomaliye.com/mal_bildirimi_kanunu.htm Erişim: 25.05.2008
- Noddings, N. (1984). *Caring: a feminine approach to ethics and moral education*. Berkely: University of California.
- Özmen, F. ve Güngör, A. (2008) Eğitim denetiminde etik. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt: 9 Sayı: 15 Bahar 2008 s:137-155
- Reiman, A.J. and Thies-Sprinthall, L. (1998). *Mentoring and supervision for teacher development*. New York: Longman
- Shapiro, J. P. & Smith R. C. (1989). *The "other voices" in contemporary ethical dilemmas: The value of the new scholarship on women in the teaching of ethics*. Women's Studies International Forum, 12(2), 199-211.
- Sola, P. A. (Ed.). (1984). *Ethics, education and administrative decisions: a book of readings*. New York: Peter Lang.
- Sönmez, V. (1993). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Adım Yayıncılık
- Starrat, R. J. (1991). Building an ethical school: A theory for practice in educational leadership. *Educational Administration Quarterly*, 27(2), 185-202.
- Strike, K. A. & Ternasky, P. L. (Eds.). (1988). *The ethics of school administration*. New York: Teachers College.
- Strike, K. A., Haller, E. J., & Soltis, J. F. (Eds.). (1993). *Ethics for professionals in education: perspectives for preparation and practice*. New York: Teachers College.
- Toprakçı, E (2008) *Sınıfa dayalı yönetim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Taymaz, H. (2005). *Eğitim sisteminde teftiş: kavramlar, ilkeler ve yöntemler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Uzun, F. (2007). İç denetim ve Fransa uygulaması, *Yerel yönetim ve denetim dergisi*, Sayı:9, http://www.kidder.org.tr/php/dosyalar/makaleler/fuzun_makale.pdf Erişim: 01.01.2008
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.